

N:o 22.

Ank. till Riksd. Kansli den 13 Febr. 1886, kl. 12 midd.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående statsverkets öfvertagande af den rotehållare åliggande skyldighet att bygga och underhålla kompanitrossbodar samt fortskaffa trossen till och från mötesplatserna; Gifven Stockholms slott den 29 Januari 1886.

I underdånig skrifvelse den 20 Maj 1885 har Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t ville taga i öfvervägande, huruvida rotehållarne må kunna befrias från skyldigheten att bygga och underhålla trossbodar samt fortskaffa trossen till och från mötesplatserna.

Med anledning häraf och under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen,

att, för den händelse anslaget under riksstatens fjerde hufvudtitel till »byggnader och sängkläder på mötesplatserna m. m.» bestämmes till det af Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års Riksdag föreslagna belopp, den rotehållare åliggande skyldighet att bygga och underhålla kompanitrossbodar samt fortskaffa trossen till och från mötesplatserna må från och med år 1887 af statsverket öfvertagas, under vilkor att statsverket erhåller den rätt till redan befintliga kompanitrossbodar, som må vederbörande rotehållare tillkomma.

Bih. till Riksd. Prot. 1886. 1 Saml. 1 Afd. 13 Häft.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande Utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

Axel Ryding.

*Utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms
slott den 29 Januari 1886.*

Närvarande:

Hans Excellens Herr Statsministern THEMPTANDER,
Hans Excellens Herr Ministern för utrikes ärendena Grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden LOVÉN,
VON STEYERN,
Friherre VON OTTER,
HAMMARSKJÖLD,
RICHERT,
RYDING,
VON KRUSENSTJERNA och
Friherre TAMM.

Chefen för Landtförsvarsdepartementet Statsrådet Ryding föredrog Riks- *Angående rote-*
dagens underdåniga skrifvelse den 20 Maj 1885, innefattande hemställan, *hållares befri-*
att Kongl. Maj:t täcktes taga i nådigt öfvervägande, huruvida rotehållarne *else från skyl-*
må kunna befrias från skyldigheten att bygga och underhålla kompani- *dighet att byg-*
trossbodar samt att fortskaffa trossen till och från mötesplatserna. *ga och under-*
hålla trossbo-
dar samt fort-
skaffa trossen
till och från
mötesplatserna

Departementschefen yttrade härefter:

»Det torde tillåtas mig att till en början i korthet redogöra för nu gällande bestämmelser rörande rotehållarnes ifrågavarande skyldigheter.

Beträffande trossbodarne gäller, jemlikt Kongl. brefven den 23 Februari 1770, den 18 December 1775 och den 31 Augusti 1779, att vid de indelta infanteriregementena bör, till förvarande af tross- och utredningspersedlarne, en trossbod finnas vid hvarje kompani, hvilken uppföres å kompanichefsbostället, på det att kompanichefen må kunna deröfver hafva tillsyn. Rotehållarne inom kompaniet hafva att leverera virke och alla materialier till dessa trossbodars uppförande och till reparationer, men soldaterna skola förrätta det erforderliga arbetet.

Från omförmälda skyldigheter äro likväl frikallade *dels*, jemlikt Kongl. brefvet den 6 April 1813, rotehållarne vid senare tillkomna tre kompanier af Nerikes regemente och tre kompanier af Vermlands regemente, i följd hvaraf de för dessa kompanier erforderliga trossbodar uppföras och underhållas af kronan; *dels*, jemlikt Kongl. brefvet den 21 Oktober 1817, angående grunderna för den ordinarie roteringen i Skåne, rotehållarne vid norra och södra skånska infanteriregementena, samt *dels*, jemlikt Kongl. brefvet den 16 Mars 1778, soldaterna vid Vesterbottens regemente (numera Norr- och Vesterbottens fältjägarecorpser) i anseende till de mindre förmåner, soldaterna vid detta regemente åtnjöto i jemförelse med deras vederlikar vid andra regementen, hvarföre rotehållarne vid de af sagda regemente bildade corpserna hafva att ensamme ansvara för trossbodarnes bygande och underhållande, hvilket för öfrigt kunnat anses så mycket mera billigt, som genom Kongl. brefvet den 11 Juli 1815, med afseende å Vesterbottens regementes vidsträckta stånd och rotarnes spridda läge, tillåtits att soldatmunderingarne, i stället för att förvaras på rotarne uti dertill inrättade rotekistor, få intagas i kompaniernas munderings- och trossbodar samt der under befälets tillsyn och ansvar vårdas.

Beträffande trossens fortskaffning är genom Kongl. resolutionen på allmogens besvär den 25 Maj 1720 samt Kongl. brefven den 23 Mars 1786, den 27 Oktober 1812, den 20 Juli 1813 och den 1 Mars samt den 17 Maj 1814 stadgadt, att det åligger rotehållarne att till och från regementsmöten och mönstringar fortskaffa de indelta infanteriregementenas tross.

Arméförvaltningen å intendentsdepartementet, som i anledning af Riksdagens framställning erhållit nådig befallning att inkomma med underdånigt utlåtande i förevarande ämne, har för vinnande af de ytterligare upplysningar, som, med fäst afseende å de vid hvarje särskildt regemente eller corps förekommande förhållanden, kunde bidraga till ärendets närmare ut-

redning, infordrat yttranden från chefsembetena vid samtliga rotehållsregementen och corpser, af hvilka yttranden hufvudsakligen inhemtas,

a) beträffande trossbodarne:

att kompanitrossbodar förefinnas vid alla rotehållsregementen och corpser utom norra och södra skånska infanteriregementena, för hvilka i stället blifvit på Kronans bekostnad uppförda förrådshus å mötesplatserne;

att vid öfrige rotehållsregementen och corpser kompanitrossbodarnes byggande och underhållande ombesörjes af rotehållarne, med biträde af soldaterne, utom vid Norr- och Vesterbottens fältjägarecorpser, der soldaterne, såsom ofvan anförts, äro från detta besvär befriade; och fullgöres vid flertalet regementen rotehållarnes skyldighet att dervid tillsläppa och framföra erforderligt virke m. m. genom anlitande af kronobetjeningen, som derefter af rotehållarne uttager den på hvar och en af dem belöpande ersättningen därför;

att trossbodarnes underhållande på detta sätt, ehuru kostnaden i allmänhet uppgår till föga betydligt belopp för hvarje särskild rotehållare, likväl mångenstädes medför betydliga olägenheter och omvägar samt deraf härrörande obehag och tidsutdrägt;

att omkostnaderna för materialierna till nybyggnad af hvarje trossbod, enligt lemnade uppgifter, kunde anses uppgå till omkring 1,100 kronor, samt för materialier till det årliga underhållet af hvarje trossbod till omkring 15 kronor;

att vid 1:sta lifgrenadierregementet trossbodarne numera ej användas och att vid Kronobergs regemente endast två af regementets åtta trossbodar för närvarande begagnas till inrymmande af ammunitionsvagnar med tillbehör;

att i öfrigt kompanitrossbodarne hufvudsakligen användas till förvaring af kompaniernas äldre arkivhandlingar, reservpersedlar, volontärers gevärs-, remtygs- och utredningspersedlar, underofficerares och spels remtygs- och utredningspersedlar samt persedlar af alla slag för tillfälligt vakanta nummer m. m. äfvensom trossfordon med tillbehör, der utrymme i förrådshusen eller andra lokaler å regementenas mötesplatser saknas för dessa fordons inrymmande, för hvilket ändamål flerstädes begagnas de till mötesplatserna närmast belägna kompanitrossbodarne; men

att i Norr- och Vesterbotten, der rotehållarne befriats från att hålla rotekistor, i kompanitrossbodarne jemväl förvaras manskapets lif- och släp-munderingspersedlar samt jemväl kapotter och utredningspersedlar.

b) *beträffande trossens fortskaffning:*

att rotehållarne vid följande regementen ej behöfva taga någon befattning dermed, nemligen vid norra och södra skånska infanteriregementena, emedan, såsom här förut omförmäls, kompanitrossbodar der ej finnas; vid 1:sta lifgrenadierregementet, emedan, såsom jemväl här förut omförmäls, detta regementes kompanitrossbodar numera ej begagnas; vid Skaraborgs, Kronobergs, Vestgöta-Dals och Kalmar regementen, emedan antingen inga trosspersedlar förvaras i dessa regementens kompanitrossbodar eller ock jernvägstransport anlitas vid persedlarnes fortskaffande; samt vid Jemtlands häst- och fältjägarcorpser, emedan Jemtlands fältjägareregemente, hvaraf sagde corpser äro bildade, tillförene varit till dragoners underhåll indeladt och rotehållarne af sådan anledning varit af ålder befriade från här i fråga varande skyldighet; samt

att, der rotehållarne ännu måste ombesörja trossens transport till och från mötesplatserna, detta verkställes antingen på det sätt, att rotehållarne sjelfve i tur och ordning lemna häst för ändamålet, eller ock på det sätt, att kronoskjuts anlitas, emot ersättning af rotehållarne, vare sig direkte, eller, såsom inom Upsala län, indirekte genom kostnadernas gäldande ifrån en utaf rotehållarne bildad kassa. De härmed förenade besvär eller utgifter för rotehållarne äro i allmänhet högst obetydliga och föga betungande, men kostnaderna derfor uppgår dock, exempelvis vid Jönköpings regemente, till 38 kronor per kompani.

Beträffande kompanitrossbodarnes behöflighet eller obehöflighet anser arméförvaltningen af den sålunda vunna utredning framgå, att dessa trossbodar flerstädes icke kunna undvaras, särdeles vid regementen eller corpser med vidsträckt förlägningsområde och obeqväma kommunikationer. Ett annat hinder för kompanitrossbodarnes borttagande förefinnes visserligen äfven deruti, att derstädes vanligen förvaras de persedlar, som tillhöra tillfälligt vakanta nummer. Detta hinder syntes dock arméförvaltningen kunna undanröjas genom vederbörande rotehållares åläggande att, der trossbod icke inom ett kompani komme att finnas, hos sig förvara dessa persedlar under vakanstiden.

Skulle därför Eders Kongl. Maj:t finna rotehållarne böra allmänt befrias från de med kompanitrossbodarnes byggande och underhållande förbundna ovissa besvär, hvilket äfven syntes vara i praktiskt hänseende önskvärdt, ansåge arméförvaltningen detta ej skäligen kunna ske, med mindre än att de befintliga kompanitrossbodarne utan all mellangift blefve med

full eganderätt öfverlemnade till statsverket, samt att erforderliga medel anvisas af Riksdagen för deras framtida underhållande eller ersättande med utvidgade förrådslokaler å mötesplatserna, der sådant befinnes möjligt eller lämpligt och i den mån tillgångar dertill kunna beredas, dervid bland tillgångarne borde inräknas hvad umbärliga kompanitrossbodars försäljning efterhand möjligen kunde inbringa. Visserligen hade Riksdagen i sin nnderdåniga skrifvelse förmält, att det i nu gällande riksstat uppförda förslagsanslaget å 50,000 kronor till underhåll af sängkläder m. m. å mötesplatserna blifvit med ett till 100,000 kronor förhöjdt belopp såsom reservationsanslag i riksstaten för år 1886 upptaget till bestridande af kostnaderna för ej mindre underhållet af samtliga byggnader jemte förekommande nybyggnader å mötesplatserna för indelta arméns, Vermlands fältjägarcorps' och beväringssmanskaps behof *samt för kompanitrossbodarnes underhåll*, än äfven för underhållet af sängkläder m. m. å mötesplatserna; men i afseende härå har arméförvaltningen ansett sig böra erinra, hurusom det af Eders Kongl. Maj:t, jemlikt nådig proposition såväl till 1884 som till 1885 års Riksdag för öfvermålade ändamål åskade statsanslag utgjorde 165,000 kronor, hvilket belopp arméförvaltningen beräknat endast för de af Kronan bekostade och underhållna byggnaderna å arméns mötesplatser jemte derstädes erforderliga sängkläder m. m., ehuru Eders Kongl. Maj:t enligt statsverkspropositionen till 1885 års riksdag, i anseende till de synnerligen stora praktiska svårigheter, som möta vid kompanitrossbodarnes underhåll genom rothållarne, ifrågasatt att af nämnda summa jemväl skulle bestridas utgifterna för dessa trossbodars underhåll.

Vid sådant förhållande funne arméförvaltningen kronans öfvertagande af detta bestyr icke böra i frågakomma, så vida icke det utaf Riksdagen till byggnader och sängkläder å mötesplatserna m. m. anvisade statsanslaget å 100,000 kronor förhöjdes till det af Eders Kongl. Maj:t såsom erforderligt ansedda beloppet af 165,000 kronor.

Särskildt har arméförvaltningen påpekat, hurusom underhållet af de nu befintliga 128 utaf vederbörande rothållare bekostade kompanitrossbodarne torde blifva ej obetydligt kostsammare för kronan än för rothållarne, alldenstund soldaters anlitande för biträde vid nybyggnad eller reparation, — ett åliggande, som tillkommit i äldre tider, då den indelta soldatens tjänstgöring i allmänhet var vida mera begränsad än nu, och hvarmed påtagligen åsyftades att bereda minskning i rothållarnes besvär och kostnader, — ej syntes å kronans sida kunna eller böra ifrågasättas. Antagligen blefve kronans utgift för bodarne omkring 3 à 4,000 kronor årligen.

Vidkommande rotehallarnes skyldighet att fortskaffa trossen till och från mötesplatserna, så hade tillämpningen af denna skyldighet, enligt hvad arméförvaltningen vidare anför, redan mångenstädes faktiskt upphört, dels i följd af trosspersedlarnes inrymmande i förrådslokalerna å mötesplatserna, dels ock i följd af de flerstädes underlättade kommunikationerna, som gjort det obehöfligt att taga denna rotehallarnes skyldighet i anspråk. De nya utgifter, hvilka, i händelse rotehallarne komme att från samma skyldighet fullständigt befrias, tillskyndades statsanslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar, antagligen 2 à 3,000 kronor om året, anser arméförvaltningen därför ej vara af den betydighet, att synnerligt afseende bör dervid fästas, särdeles som utgifterna för trossens fortskaffning till och från mötena inom flere med goda kommunikationer gynnade förläggingsområden antagas kunna ytterligare nedbringas genom samtliga eller åtminstone flertalet trosspersedlars sammanförande vid flere regementen till de mötesplatserna närmast belägna kompanitrossbodarne, på sätt äfven vid ett och annat regemente redan skett eller ifrågasatts.

På grund af denna utredning har arméförvaltningen ansett att, under vilkor att de nuvarande af rotehallarne vid indelta armén bekostade och underhållna kompanitrossbodarne varda till kronans disposition öfverlemnade, och att Riksdagen för desammas underhåll eller utbytande emot utvidgade förrådslokaler å mötesplatser, der sådant påkallas eller lämpligen kan ske, anvisar erforderliga medel under statsanslaget till byggnader och sängkläder å mötesplatserna m. m., vederbörande rotehallare borde blifva befriade ifrån den dem nu åliggande skyldighet att bygga och underhålla kompanitrossbodar samt att fortskaffa trossen till och från mötesplatserna; och borde i sådant fall de framtida kostnaderna för trossens fortskaffning, så vidt de hittills drabbat rotehallarne, bestridas af anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar».

Departementschefen anmälde i sammanhang härmed, att efter det Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande undfått nådig befallning att inhemta rotehallarnes yttranden, huruvida desse, för den händelse den ifrågasatta befrielsen från skyldighet att bygga och underhålla trossbodar blefve dem beredd, ville medgifva att statsverket erhåller den rätt till redan befintliga kompanitrossbodar, som må rotehallarne tillkomma, de sålunda infordrade yttranden numera inkommit, och blefvo samma yttranden härpå föredragna, hvarefter Departementschefen vidare anförde:

»Af de nu föredragna yttranden framgår, att berörda till rotehallaren framställda spörsmål i regeln blifvit af vederbörande jakande besvaradt, och

att från denna regel förekomma endast några högst få undantag. Sålunda har nekande svar afgifvits af målsmän för 1 rote inom Skaraborgs och 11 inom Östergötlands län, hvarjemte inom Norrbottens län ombudet för rotehållarne i Piteå socken förklarat att desse icke önskade, det skyldigheten att bygga och underhålla trossbod för Piteå kompani af statsverket öfvertages. Vidare förekommer att rotehållarne inom Sofia Magdalena och Venjans socken i Kopparbergs län ifrågasatt, att för senast verkställda reparationer å trossboden erhålla ersättning till belopp af 53 kronor, samt att rotehållarne inom Öfver Luleå socken vid lemnan af jakande svar tillkännagifvit, att detta skedde under förutsättning att icke någon sådan förflyttning af trossboden egde rum, hvarigenom rotehållarne kunde blifva besvärade med längre skjutsar än som för närvarande af dem utgjordes.

Derest jemväl skyldigheten att fortskaffa trossen till och från mötesplatserna öfvertoges af statsverket, torde sistnämnda vilkor komma att sakna all betydelse, och lär den omständighet, att af det stora antalet rotehållare ett ringa fåtal af en eller annan anledning icke velat biträda den i afseende å trossbodarne ifrågasatta förändringen, icke skäligen få hindra förändringens genomförande i allmänhet, derest den i verkligheten är ändamålsenlig.

Redan vid föredragningen år 1885 af frågan om statsregleringen för innevarande år uttalade jag i detta ämne min åsigt, i det jag, med framhållande af de synnerligen stora praktiska svårigheter, som möta vid kompanitrossbodarnes underhållande genom rotehållarne, fann mig böra ifrågasätta, att utgifterna för nämnda trossbodar finge af Kronan bestridas från anslaget under fjerde hufvudtiteln till »byggnader och sängkläder på mötesplatserna m. m.» dock endast under förutsättning att anslaget bestämdes till det belopp af 165,000 kronor, *hvertill samtliga utgifter från anslaget* beräknades uppgå. Då emellertid detta anslag för närvarande är i riksstaten uppfördt till endast 100,000 kronor, anser jag statsverkets öfvertagande af kompanitrossbodarne icke kunna ega rum i annat fall, än att Eders Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen till innevarande Riksdag framställda förslag om anslagets höjande till det erforderliga beloppet af 165,000 kronor vinner Riksdagens bifall. Såsom vilkor för rotehållarnes befrielse från skyldigheten att bygga och underhålla trossbodarne torde för öfrigt böra stadgas, att statsverket erhåller den rätt till redan befintliga trossbodar, som må vederbörande rotehållare tillkomma.

Förslaget om rotehållarnes befriande i sammanhang härmed jemväl från skyldigheten att fortskaffa trossen till och från mötesplatserna anser

jag mig, på grund af de skäl, arméförvaltningen i fråga derom anført, böra tillstyrka; och får jag alltså hemställa, det Eders Kongl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen:

att, för den händelse anslaget under riksstatens fjerde hufvudtitel till »byggnader och sängkläder på mötesplatserna m. m.» bestämmes till det af Eders Kongl. Maj:t i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag föreslagna belopp, den rotehållare åliggande skyldighet att bygga och underhålla kompanitrossbodas samt fortskaffa trossen till och från mötesplatserna må från och med år 1887 af statsverket öfvertagas, under vilkor att statsverket erhåller den rätt till redan befintliga kompanitrossbodas, som må vederbörande rotehållare tillkomma».

Sedan förslag till proposition i ämnet tillika blifvit af Departementschefen föredraget, förklarade Statsrådets öfrige ledamöter, att de till alla delar instämde uti hvad Departementschefen yttrat och hemstält.

Hans Maj:t Konungen behagade härefter i nåder gilla och bifalla hvad sålunda af Statsrådets samtliga ledamöter blifvit tillstyrkt, äfvensom förordna, att till Riksdagen skulle aflåtas proposition i öfverensstämmelse med det nu föredragna förslaget, sådant det finnes detta protokoll bilagdt.

Ex protocollo

J. L. Leyonmarck.